

ר.ל.

פ ר ט י כ ל מט. לא/2

מישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט
ירושלים, יום ב', י"ב באב תש"י - 26.7.50

חברי הועדה הנוכחים:

- נ. ניר - היו"ר
- י. בדר
- מ. בן-עמי
- י. בר-יהודה
- ד. בר-רב-האי
- א. ג'רג'ורו
- ז. והפטיג
- מ. ד. לוינסטיין
- י. לם
- י. קוסוי
- י. קליבנוב
- ח. רובין
- א. תבורי

מוזמנים:

- ח. כהן - עיועץ המשפטי
- ח. וילקנפלד - המשנה ליועץ המשפטי
- י. ויינס - משרד המשפטים
- מ. פיאמנטה - מתרגם לערבית.

הישיבה נפתחה בשעה 08.40.

היו"ר נ. ניר אני פותח את הישיבה.

אחמול הועבר אלינו ע"י הכנסת חוק
לביטול עונש המוות. אני חושב כי לא
נטפל בחוק הזה לכני הפגרא, כי אינני יודע אם נספיק לגמור את הדברים
שהתחלנו לעסוק בהם.

אני רוצה להודיע כי טרם הורכבה ועדה
המשנה לחוק האזרחות, מפני שעדיין לא קבלתי את שמות החבריה מסייעת מפא"י.
אילו היינו מרכיבים היום את הועדה, אפשר היה לקבוע כבר היום את
סדר עבודתה, לשבת במשך שבועיים ולהביא את העניין לכנסת לפני הפגרא.
אם אקבל היום את שות החבריים מסייעת מפא"י, חברי הועדה יקבלו הזמנה
לישיבה קצרה בשעה 1 בצהריים, כדי לקבוע את סדר העבודה.

הצעות לסדר-היום.

י. ברר:

ועדת החוקה, הממונה על כל עניני החוק והמשפט במדינה, אינה יכולה לעבור בשתיקה על העובדה שאחמול הוכרתו עובדי-המשפט של המדינה לשבות למען השג חלק קטן מהזכויות שהועדה הזאת וועדת המשנה של הועדה הזאת הסכימו כי הן צודקות.

לכן אני מציע כי הועדה תקבל את ההחלטה

הבאה: "הועדה מביעה דברי עידוד לעובדי המשפטים של המדינה, בשעת מלחמתם הצודקת בעד הנאי עבודתם החגונים, הדרושים למען הבטחת רמה מתאימה לשירות המשפטי בישראל".

היו"ר נ. ניר:

אין לי שום דבר לעצם ההצעה, אם כל חברי הועדה יסכימו לקבל זאת בלי כל ויכוח. אבל אם מישהו מחברי הועדה ירצה להגיד משהו, עלינו קודם לכן להחליט אם להעמיד את הדבר בסדר-היום.

הצבעה

ההצעה להעמיד את שאלת שביחת עובדי המשפט המשפטים בסדר-היום -

נתקבלה.

א. תבורי:

אני מתנגד באופן עקרוני לכך שועדות פרלמנטאריות תהפכנה לממשלת-צל. יש לנו ועד-פועל של הכנסת, אשר שמו ממשלה, והוא המוציא לפועל, בכל שטחי החיים. ועדת השירותים הציבוריים רצתה בזמנה להתערב בשביחת האחיות, וועדה אחרת רצתה להתערב בשביחת אחרת. אני מתנגד לזה באופן פרינציפיוני. אין זה מצב בריא בשבילנו. אני יודע כי זה ריזיקו, כי יוהר נעים להיות מופולארי ביחוד בין חלק זה של עובדי המדינה, שהוא חלק גדול, אבל אינני חושב כי אנחנו צריכים להיות מוטטעים מהדבר הזה. מה הפזיזות הזאת? היתה שביחת אזהרה. אני מניח כי השובתים צדקו במאה אחוז. יתכן כי מיטוהו יחשבב כי הממשלה צדקה במאה אחוז. יתכן גם, שהיתה כאן אי-הבנה. נהכה, יתכן כי הכל יבוא על מקומו בשלום. אם האמנו לממשלה בניסול מדינת ישראל בתקופה הזאת, ניתן לה אטראי בענין זה לעוד יום-יומיים; אולי הענין יגמר בכי-טוב. אני חושב כי ד"ר בדר-הכין רזולוציה, אצא

ר.ל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
26.7.50
הצעות לסדר-היום.

צ. חבורי:

מפני שחשש שמא מחר למחרתיים, בשעה שאנחנו נהיה בחל אביב, העניין ייגמר בכי טוב. בטעמיה זאת מוקדם לדון על זאת.

היו"ר נ. ניר: אני חוזר על ההצבעה.

הצבעה

ב-6 בעד ה-2 נגד נתקבלה ההצעה להעמיד את השאלה בסדר-היום.

נ. ברירב-האי: למקשה, לפני שפגרא תהיה לנו עוד ישיבה

אחת, מלבד הישיבה הזאת, כי הישיבה ביום

רביעי האחרון, אין לראותה כישיבה. יש לנו שורה של דברים שאנחנו חייבים להביא לכנסת. עלינו לשאול את עצמנו מה נוכל לגמור: האם נוכל לגמור את ענין חוק גיל הנישואין? האם נוכל לגמור את ענין השכרת המסנה? האם נוכל לגמור את חוק לתיקון פקודת החבורה? מה שאפשר לגמור - זאת נקשה; מה שאי-אפשר לגמור בשתי הישיבות האלה, אני מציע גם לא להתחיל לדון בו.

י. ל.: היות ולא נוכל לדון בחוק לביטול

עונש המוות לפני הפגרא והעניין ימשך

עוד כמה חדשים, אני מציע להוסיף פעין לסדר-היום: הצעתי היא להרכיב ועדה/בת ארבעה חברים אשר תבדוק את תיקיהם של הנדונים למוות, ונמסור לה סמכות לפנות אל הנשיא ולבקש עבורם חנינה.

שאלה שניה שאני מציע להעמיד לסדר-היום

היא שאלת היועצים המשפטיים של הכנסת. הצעתי הצעה בקניין זה בפלינום, אבל איש לא הקשיב לי. השביתה שהייתה אתמול הוכיחה כי סכסוך של עובדי המדינה יכול להביא לשתוק של עבודתנו התחוקתית. לכן אני מציע להעמיד את השאלה הזאת כטעיף בסדר-היום.

י. ברירב-הורה: מאחר שבישיבה הקודמת הוחלט כי אם

לא נגיע בטוף הישיבה לדיון בעניין

החוקה, בטעיף שהכנסת ביקשה אותנו למחר בעיבודו, היבחר ועדה מטונה

להכין זאת, והיות ובישיבה הקודמת לא קיימנו את ההלמא

ועדת החוקה, חוק ומשפט

26.7.80

הצעות לסדר-היום.

ר.ל.

אנא

י. בר-יהודה'

אני מציע להעמיד זאת כסעיף ראשון בסדר היום.

ברור כי בישיבתנו האחרונה בעוד

היו"ר נ. ניר:

שבועיים לא נוכל לעסוק בחוקים, מפני

שהם לא יוכלו להיות מובאים לכנסת. לכן, אותה ישיבה תהיה מוקדשת לעניינים ששם שאינם צריכים להיות מובאים לכנסת. אז נדון בכל השאלות שהוצעו היום לסדר-היום.

בקשר עם חברי בר-רבי-האי, שעלינו לעסוק

רק בדברים שנוכל לסיים אותם עד הפגרא, אני רוצה לגיד כי נוכל לגמור היום את החוק לעשייה בין בנאבים ובעוזריהם. ועדת המשנה כמעט וגמרה את החוק בענין השכרת משנה, ואני מקוה כי הוא יובא בשבוע הבא; כן גם חוק התעבורה וחוק גיל הניקוזאין. נצטרך גם לסיים את הויכוח בענין בחוקה ולבחור ועדה שתטפל בפרק החוקה אשר נקבע ע"י הכנסת.

החלטת הכנסת להקליט בעיבוד טרנס אחד בחוקה.

ג. לב:

אני מציע לבחור בוועדה שנה אטר
הטפל בעיבוד החוק הזה.

הינו"ר נ. ניר:

בעצם, כל הויכוח שלנו בזמנו, היה
בשאלה איך לגשת לעיבוד החוקה. עכשיו
באה הכנסת ואמרה לנו להכין קודם כל פרק מסויים של החוקה. לו
החברים היו מטכיימים, הייתי מציע לבחור בלי ויכוח בשתי ועדות
משנה, האחת שהטפל בעניין שנמסר לנו ע"י הכנסת, והשניה שחכין תכניה
של הפרקים שיהיו בחוקה.

ה. רובין:

הכנסת הטילה עלינו עבודה ככויימת,
כדחופה. היא הטילה זאת כמעט פה אחד.
אם ועדת החוקה אינה רוצה להתמרד נגד החלטת הכנסת, היא חייבת לקבוע
את הפרוצדורה איך לגשת לעניין הזה. אני מציע לגשת לשאלה הזאת בדרך
המקובלת, כלומר לקבוע ועדה משנה בה 5-7 חברים. אני מבין כי בשאלה
זאת צריכות להיות משותפות מאכטימות לל סיעות, כך שאף אחד לא יהיה
מקופח ע"י איי-קיום ויכוח כללי. ועדה המשנה תצטרך להביא את עבודתה
למליאת הוועדה. אני חושב שאין לוועדתנו זכות לא לקיים את החלטת
הכנסת.

א. תבורי:

היתה לנו החלטה לקיים ויכוח כללי, והוא
אף התחיל. אני מאוד מתפלל כי לאתר שהברים
רבים נאמרו ארוסיה בעניין זה, והיה לט לשמשיך בוויכוח הכללי אשר כל אחד
קיבל בו 20 דקות, בוצים להמטיק את הויכוח. ביחוד צריכים לשמור על זמ
אותם החברים אשר כבר דיברו. לכן, בלי קשר עם ההצעה שהושמעה כאן בעניין
החלטת הכנסת, אני מציע שאם נקמיר את השאלה הזאת היום, נקמיר אותה
רק בצורה שקבענו בזמנו.

א. בן-עמי:

יש כאן שתי פרשיות: שאלת החוקה בכללה,
שהיא שאלה רחבה, והחלטת הכנסת המטילה
עלינו להקדים מבנה פרק מסויים בחוקה. מטוב כך אני חושב י אפשר
להרכיב ועדה משנה, בהנאי שזכותם של אלה אשר טרם דיברו בוויכוח הכללי
על החוקה, תהיה שמורה.

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט

26.7.50

החלטת הכנסת להקדים בעיבוד חוק אחד בחוקה.

היו"ר נ. גיר:

חשבתי כי מאחר שקבר זמן רב מאז החקיקים אותו הויכוח, אפשר לוותר על ההמשך שלו,

אבל את חבריה אינם מוכנים לוותר, הנתן להם האפשרות לומר.

ד. בר-רב-האלי:

אני מאיץ לקבל את ההחלטה הזאת: ועדת

החוקה | חוק ומשפט מחליטה להקדים את

חוקי היסוד עד הפגרא לסיום המלאכה הרבועה החוקית דלקמן: חוק עשיית

דין בנאצים ובעוזריהם; השכרת משנה; גיל מיסואין; חוק להיקון כקודת

התעבורה.

א. תבורני:

אני חושב כי צדק בר-יהודה באומרו כי

עלינו להקדים את הדיון על החלטת הכנסת.

השאלה היא מה היא הדרך להגטמה ההחלטה הזאת. אני מסכים להקמה ועדת

משנה לענין זה. השאלה היא מה אנחנו מטילים על הועדה הזאת. בדרך כלל

מקובל כי בוחרים ועדה משנה בענינים קונקרטיים, כאשר יש לנו הצעות

חוק במנינו. במקרה זה, לדעתי, נצטרך להטיל על הועדה לברר בתוכה במשך

שבוע-שבועיים את העקרונות של חוק-היסוד הזה, ולהביא את העקרונות

האלה לאישור מליאת הועדה. לאחר שנאשר את העקרונות, נקבע את אותה

ועדת המשנה, או ועדת משנה אחרת, כדי שתכין לנו הצעה מנוסחת לפי

מציפית.

ג. בר-יהודה:

בהתחלה דברי אני מוכרח להעיר כי

לגבי עיבוד החוקה כולה, לגבי הפרקים

השונים שלה וגם לגבי הפרק שעליו הוחלט פה אחד במליאה להחיש במיוחד

את עיבודו, נמשכת טבוטג'ה, דחיות בלי סוף.

אך ברגע זה אני רוצה לדבר באופן פורמאלי.

במליאה הכנסת נתקבלה החלטה. אמנם בהחלטה נאמר "לבקש את ועדת החוקה"

אבל אני מניח כי כל אחד מבין שאם הכנסת מבקשת ועדה שלה, זה אומר שהיא

מצווה עליה, אלא שהועדה יכולה לאמר שאינה רוצה להיות ועדה. הוחלט

לבקש את ועדת החוקה, חוק ומשפט להחיש את עיבוד אותו הכרך בחוקת-היסוד

אשר דן על הקופת כהונת הכנסת, אופן פיזור של הכנסת, מה שיהיה בזמן

ההפסקה בין פיזור הכנסת לקימום הכנסת השניה, וכד'. אני, אגב, איני

מבין איך עובדת מזכירות הכנסת מחובתה ש המזכירות היה להקביר לנו את

רל.

ועדה החוקה, חוק ומשפט
26.7.50
החליטה הכנסת להקדים בעיבוד פרק
אחד בחוקה.

היו"ר נ. ניר:

הגב' - קט

ההצעה שועדה המשנה החיה מורכבת מ"9 חברים -

נתקבלה.

י. קופר:

אם ועדה המשנה החיה מורכבת מ"9 חברים,
אני אדרוש כי שלושה מהם יהיו חברי מפא"י.

היו"ר נ. ניר:

אשר לדרוש שעל כל 12 חברי כנסת יהיה
חבר אחד בוועדה, אבל אז לא יהיו מיוצגים
גם הקומוניסטים, גם הספרדים, גם הכרוגרטיביים וגם האיוונים הכלליים.
אם קובעים את הוועדה לפי סיעות, אי-אפשר לדרוש זאת.

י. קופר:

יש לנו מסורה לבחור ועדה מכנה בנות
שבעה חברים; לשם מה לטנות זאת.

הוחלט: לבחור בוועדה משנה המורכבת משבעה חברים:
בר"ב-א"י, חברי, בר"יהוד"ה, ורהפטיג, בדר
קליבנוב והררי.

מ. בן-עמי:

אני רוצה כי יירשם שהסיעה שלנו רואה
בדבר הזה פגיעה חמורה, מאחר שמסלקים
אזרחי מלקבוע עמדה לגבי שאלות-יסוד.

י. בר-יהודה:

אני מוכרח לאמר כי הסיעה הזאת היא
עכשיו בדיוק באותו הגודל של המפלגה
הקומוניסטית.

מ. בן-עמי:

אליטר איננו חבר בקואליציה, אבל הוא
נמצא בסיעתנו. עוד אין שום הודעה שהוא
עוזב את הסיעה. בקואליציה יש לנו שלושה חברים; בכנסת - ארבעה.

י. ורהפטיג:

אני מציע שהועדה החיה בת שמונה חברים.

ה. רובין:

אני בעד זה שיהיו בוועדה המשנה חשעה
חברים, מתוך הנחה כי בוועדה הזאת צריכבת
להיות מיוצגות כל הסיעות. אם גם נציגה ויצ"ו הגיד כי היא רוצה להיות
מיוצגת בוועדה הזאת, אני אחיה בעד זה שהיא תהיה בוועדה המשנה בדתה

ר.ל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
26.7.50
החלטת הכנסת להקדים בעיבוד פרק
אחד בחוקה.

ה. רובין:

מיעצת, כפי שהיא נמצאת בוועדת החוקה, חוק ומשפט. חברי מפא"י טענו
כי הם יהיו מקופחים אם הם יהיו מיוצגים ב-2 מבין 9 חברים. אני
חושב כי הם לא יהיו מקופחים, משתי סיבות: קודם כל, מפני שלא סתות
מהם מקונחות סיעת מפ"ם וסיעת החזית החדשה, המיוצגות באחד, וזה
מפני שהפרופורציה בוועדת המשנה אינה לפי הפרופורציה בכנסת; שנית,
הענין הזה אינה מוחלט בוועדת המשנה אלא במליאת הוועדה. נוסף לכך,
בוועדת המשנה הזאת יהיה רוב למפלגות הקואליציה, ובענין זה, כפי
שאני מבין, המחלוקת תהיה בין מפלגות הקואליציה ובין מפלגות
האופוזיציה.

לכן אני מציע כי ועדת המשנה תורכב
מחשעה חברים. בשום פנים ואופן לא אקבל שיוחלט כאן על שמונה חברים,
כלומר, שיכוננו את הדבר כך שמפלגה מסוימת תוצא מוועדת המשנה

ז. ורהפטיג:

אבל גם אם ועדת המשנה תהיה מורכבת
מחשעה חברים, תהיה סיעות שלא תיוצגנה
בוועדת המשנה. למשל, מר ג'רג'ורה.

ח. רובין:

אם מר ג'רג'ורה רוצה להיות בוועדת
המשנה הזאת, בבקשה, אם כי הוא יושב
במסלול מפא"י ואני מבין שהוא מיוצג ע"י מפא"י, לפי אופן הופעתו
בכנסת. בכל זאת, אם הוא ירצה להיות מיוצג בוועדת המשנה הזאת, לא אהנגד
לכך.

י. קוסוי:

אני משתומם שרוצים לקבוע הקדים חדש, שכל
ועדת משנה צריכה להיות מורכבת מנציגי
כל הסיעות. עד כשיר לא החלטנו על כך. (ח. רובין: לא אמרתי כי זוהי
נובע, אלא שזה רצוי). אסור לנו להגיד כי בכל ועדת משנה צריכות להיות
מיוצגות כל הסיעות. אם רובין רוצה שב"כ המפלגה הקומוניסטית יהיה מיוצג,
נכניס אותו לוועדת משנה אחרת שתהיה לנו בענין החוקה, כי בענין זה תהיינה
לנו ועדות משנה רבות. (י. ברייהודה: אני מסכים, אם כך, לוועדת משנה
בת שבעה חברים). יכולה להיות גם הצעה להקים ועדת משנה בת שמונה חברים.

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
20.7.50
החלטת הכנסת להקדים בעיבוד פרק
אחד בחוקה.

היו"ר נ. ניר: אני מקמיר זאת שוב להצבעה, ושיהיה

ברור כי אם מחליטים על בעה הברית,

לא ישתוק נציג הטיעה הספרדית והטיעה הקומוניסטית; אם מחליטים
על טמונה הברית, לא ישתוק נציג הטיעה הקומוניסטית; אם מחליטים
על הטעה הברית, ישתוק כולל.

ח ב ג ע ה

בעד זה	המסנה	הורכב	מ"ל	הברית	"	אין
"	"	"	מ"ס	"	"	0.6
"	"	"	מ"ט	"	"	0.6

הוחלט: ועדה המסנה תורכב מ"ח הברית.

ברור: אני, הבורי, ברדיהורה, ווהפטיג
בדר, קליבנרוב, וררי, בן-עמי. (מרכז הועדה
י. ברדיהורה).

ה. רובין: אני מציע לבחור בוועדה שנה שניה,

ישר חביא ונהה הטיעה על הפרקים שהחוקה

צריכה לטלול.

י. ברדיהורה: אני מציע קל על זמח נחלים לאזור גמר

הדירן על החוקה.

י. קובני: השקמטתי בטקנה לשימוע מפי יו"ר הועדה

שהוא קבע מי יהיה מרכז ועדה המסנה.

אין לי הצעה מי יהיה מרכז ועדה המסנה, אבל אני חושב שהועדה עצמה

צריכה לקבוע מי יהיה המרכז שלה.

היו"ר נ. ניר: אפשר לברר את הדבר הזה בוועדה המנסח.

עד עכשיו היה מקובל אנחנו, ואני יודע

טוב היה גם בוועדה ארוח, שהוקם סקרים שהיו"ר היה החבר היהודי של

סיעה בוועדה, היו"ר יכול היה לקבוע לוועדה המסנה יו"ר מסייעו.

י. ברדיהורה: אני רוצה לחקן את הצד העובדתי: היו"ר

אינו קובע את יו"ר ועדה המסנה מסייעו,

אלא שהוא קובע מי יהיה מרכז ועדה המסנה. היו"ר ניר, לא פעם קבע

זה לט או מישהו אחר כמרכז, ואז זה היה בסדר. זה היה הנוהג עד

עכשיו.

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
26.7.56
החלטה הכנסת לקדטים בעיבוד
חוק החדר בחוקה.

37

י. ברדיצ'בסקי: אני מסכים כי לפי נוהג זה ינהגו אשר

הדבר יועמד לדיון בוועדה הכנסת בשבת

הבא, ומה שיוחלט לא יחול על כל הועדות וגם על ועדת המשנה הזאת. אבל

אינני מסכים שבינתיים ועדת המשנה הזאת לא תוכל להתאסף, בגלל השאלה

של היו"ר. אני לוקח את החריקיד הבלתי נעים הזה דוקא עלי, ואני רוצה

להציע לכם לסבול את הריכוז שלי במשך הישיבה האחת הזאת, שהיא עד ועדת

הכנסת החליטו איך צריך הדבר להיות, וכפי שהיא החליטו, יהיה גם בוועדה

המשנה הזאת.

י. קורטוביץ: אינני יכול להסכים ליצירת הקדטים כזה.

היו"ר נ. ניר: עד עכשיו היה כך. מה שועדה הכנסת החליטו,

יחול על כל הועדות וגם על ועדת המשנה

שלנו.

י. קורטוביץ: אינני מאושר מההסכם הזה, כי לאחר טבר-

יהודי ישבראש בישיבה אחת, לא יהיה זה

כל כך נעים. אני רוצה בענין זה להיות גלוי לגמרי.

היו"ר נ. ניר: אפשר לקבוע את ישיבת הועדה המשנה

ליום שלישי ב-11, ואז כבר תהיה החלטה

ועדת הכנסת.

ההצעה נתקבלה.

הצעה ה. רובין לבחור ועדת משנה שניה, להכין
את חכמי החוקה "

לא נתקבלה.

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
26.7.80
החלטה הכנסת להקדים בעיבוד
החוק אשר בחוקה.

37

י. הרדייהורה: אני מסכים כי לפי כוונתו זה ינהגו אשר

הדבר יועמד לדיון בוועדה הכנסת בשבת

הבא, ומה שיוחלט על יחול על כל הועדות וגם על ועדה המנסה הזאת. אז

אינני מסכים שבינתיים ועדה המנסה הזאת לא תוכל להתאסף, בגלל השאלה

של ה"ר. אני לוקח את החסימה הבלתי נעים הזה דוקא עלי, ואני רוצה

להציע לכם לסבול את הריכוז שלי במשך הישיבה הזאת הזאת, שהיא עד ועדה

הכנסת החליטו איך צריך הדבר להיות, ומכאן שהיא החליטו, יהיה גם בוועדה

המשנה הזאת.

י. טופווי: אינני יכול להסכים ליצירתו וקדימו כזה.

ה"ר נ. ניר: עד עכשיו היה כך. מה שועדה הכנסת החליטו,

יחול על כל הועדות וגם על ועדה המנסה

שלנו.

י. טופווי: אינני מאושר מההסכם הזה, כי לאחר טבר-

יהודה ישברואש בישיבה הזאת, לא יהיה זה

כל כך נעים. אני רוצה בענין זה להיות גלוי לגמרי.

ה"ר נ. ניר: אפשר לקבוע את ישיבת הועדה המשנה

ליום שלישי ב-11, ואז כבר תהיה החלטה

ועדת הכנסת.

הצעה נתקבלה.

הצעה ה. רובין לבחור ועדה משנה שניה, להכין
את תכנית החוקה ~

לא נתקבלה.

חוק לענייני דיני הנאשם והעורריות.

היו"ר נ. ניר:

מסרנו לוועדה מצומצמת לנסח את סעיף

10 ו-11 בחוק זה. היה מוסכם בין כולנו

כי צריכה להיות בידי השוכן האפשרות לא להטיל עונש במקרים ידועים.

הזיכרון היה אמנם שרשאי גם לא להרשיע בדין או רק להרשיע מבלי

להטיל עונש. מפני זה הבאנו לוועדה שלוש נוסחאות:

הצעה א.

10. פטור מאחריות פלילית.

הובא אדם נרדף לדין על עבירה לפי חוק זה, יטוהר אותו
בית המשפט מאחריות פלילית אם הוא עשה את המעשה המזוה
אם העבירה או נמנע מעשותו -

(א) בנסיבות אשר אלמלא סעיף 8 לחוק זה, היה סעיף 17 של
החוק הפלילי חל עליו, ובית המשפט משוכנע, כי הנאשם
עשה את כל שהיה ביכולתו, כדי למנוע את התוצאות שנגרמו
על ידי המעשה או אי המעשה; או

(ב) מתוך כוונה למנוע ומנע למעשה, תוצאות חמורות יותר מן
התוצאות שנגרמו על ידי המעשה או אי המעשה.

11. נסיבות מקלות.

בקביעת עונשו של אדם שיצא חייב בדין על עבירה לפי חוק זה,
יהיה בית המשפט רשאי להביא בחשבון כגורם להמתקת העונש את
הנסיבות הבאות:

(א) האדם עבר את העבירה בנסיבות אשר אלמלא סעיף 8, היו
פותרות אותו מאחריות פלילית או היו משמשות עילה למהילת
העבירה, והוא עשה כמיטב יכולתו, כדי להקל את חמרת
התוצאות שנגרמו על ידי העבירה;

(ב) העבירה נעברה מתוך כוונה למנוע והיא עשויה הייתה למנוע
תוצאות חמורות יותר מן התוצאות שנגרמו על ידי המעשה.
אך אם הייתה זו עבירה על פי סעיף 1, לא יוטל עונש קל ממאסר
של עשר שנים.

הצעה ב.

10. פטור מאחריות ונסיבות מקילות.

א. הובא אדם לדין על עבירה לפי חוק זה, רשאי
בית-המשפט -

1) לשחרר את הנאשם מאחריות פלילית או להקל בעונשו, אם
הנאשם הוא אדם נרדף שקעה את המעשה המזוה את העבירה
או נמנע מעשותו -

(א) בנסיבות אשר אלמלא סעיף 8 לחוק זה, היה סעיף 17
של החוק הפלילי חל עליו, ובית המשפט משוכנע כי
הנאשם עשה את כל שהיה ביכולתו כדי למנוע את התוצאות
שנגרמו על ידי המעשה או אי המעשה; או
(ב) מתוך כוונה למנוע ומנע למעשה, תוצאות חמורות יותר
מן התוצאות שנגרמו על ידי המעשה או אי המעשה.

רל.

2. להביא בהשגון כגורם להמתקת העונש את הנסיבות הבאות:

- (א) אותו דבר כמו בפסקה (א) של הצעה (א)
- (ב) אותו דבר כמו בפסקה (ב) של הצעה (א).

ב. החליט בית המשפט לפי סעיף קטן (א) להקל בעונשו של אדם הנאשם בעבירה על פי סעיף 1 - לא יוטל על הנאשם עונש קל ממאסר על עשר שנים.

ה צ ע ה ג

10. פטור מאחידות ונסיבות מקילות.

א. הובא אדם לדין על עבירה לפי חוק זה רשאי בית-המשפט להביא בהשגון כגורם לשחרור הנאשם מאחידות פלילית או מעונש או כגורם להמתקת העונש את הנסיבות הבאות:

- (1) הנאשם עבר... הלאה כמו בפסקה (א) של הצעה (א).
- (2) כמו בפסקה (ב) של הצעה (א).

ב. החליט בית המשפט לפי סעיף קטן (א) להקל בעונשו של אצא את הנאשם בעבירה על פי סעיף 1 - לא יוטל על הנאשם עונש קל ממאסר של עשר שנים.

י. ויינס: ההבדל בין ההצעות: בנוסחה א' מצא

ביטוי הפרינציפ שיש נסיבות מסויימות

שהן עילה לשחרור מאחידות פלילית בכלל, וכפי שזה מנוסח בהצעה, זה חל רק על אדם נרדף, אם הוא עשה את המעשה כפי שמתואר בפסקה (א) בפסקה (בא). נוסף על זאת יש אפשרות להקל על עונשו של אדם, דבר שמצא את ביטויו בסעיף 11, החל לאו דוקא על אדם נרדף אלא על כל אדם את עשה את המעשה בנסיבות המפורטות בפסקה (א) ו-(ב). הנקודה העיקרית בהצעה זאת לגבי הצעה ב' - שאבוא לדבר עליה אח"כ - היא זמנת שכאן יש הבחנה יסודית שבנסיבות מסויימות, אם השופט קבע שהן קיימות, הוא אינו יכול לזכות או לא לזכות, אלא רק להקל בעונשו.

לעומת זאת, בהצעה ב', השוני בינה

ובין הצעה א' הוא בכך שלגבי אדם נרדף תהיה לבית-המשפט האפשרות, באופן הנסיבות המפורטות בפסקה א' וב' של סעיף-קטן (1), או לזכות בכלל או להקל בעונש או לשחרר מאחידות פלילית. לגבי אדם שאינו אדם נרדף, תהיה רק אפשרות אחת: להמתיק את עונשו.

ההצעה השלישית אינה מבחינה בין אדם

נרדף לאדם שאינו נרדף, ואינה מבחינה בין נסיבות מסויימות שהן

רל.

ועדת החוקה, חוק וסטטוט
26.7.50
חוק לעשיית דין בנאצים ובעורריהם.

דני ויינס:

עילה רק לזיכוי או רק להקלת העונש, אלא שאותן הנסיבות אשר בהצעה הראשונה הן משמשות כגורם להקלת העונש, הנמצאות בטעיף 11, בנוסחה השלישית הן עילה או לשחרר מאחריות פלילית או לשחרר מעונש בכלל או להמקקת העונש. בהצעה השלישית אין המדל בין נרדף ללא-נרדף.

י. בר-יהודה:
אני רואה שלא נוסחה הצעה רביעית,
הצעה שהצעה במליאת הוועדה, שלשחרר
מאחריות פלילית אי-אפשר יהיה בכלל. אני מסבמתי לאפשרות
לשחרר מעונש, אבל לא מאחריות פלילית. יש בזה המדל פרינציפיוני
ובולט.

אני רוצה לשאול את בעלי שלוש ההצעות:
לגבי דידמם, כשאתם אומרים: אלמלא טעיף 8, באורה כללית כל כך, הרי
זה כולל גם שופטים, כי טעיף 8 לוקח בחשבון את הטעיפים 16, 17, 18
ו-19 לפקודת החוק הפלילי, אשר אחד מהם דן בעניין שופטים, (ח. וילקנפלד:
המדובר הוא רק על המתקת העונש) האינם חושבים שמי שהיה שופט ודן
כפי שדן, הדבר אינו יכול לשמש לו גורם להמקקת העונש? הרי הוא היה
טליחם על הנאצים! (ח. וילקנפלד: העובדה הזאת תשמש גורם להמתקת העונש
רק בתנאי טעיף מה שהיה ביכולתו כדי למנוע את תוצאות מקטרו). אני
אסתייג מזה, נוסף על הסתייגותו היסודית.

י. לט:
אני רוצה להגיד לחבר הכנסת בר-יהודה:
בוועדת המשנה הלכנו בכיוון שמה שלא יתקבל
כאן, לא תהיינה הסתייגויות. אני מסבמתי שגם אם הצעה היכול, היר"ר
יודיע כי היתה הצעה כזאת, אבל לא אסתייג. אני מציין גם לבר-יהודה
להתגסק בכך שהיר"ר יודיע כי היתה דעה כזאת, היות ואנחנו רוצים כי
החוק הזה יעבור פה-אחד. אני גם משוכנע כי הסתייגותי, שהיא חשובה מאוד,
היפול. אני בעד נוסחה א' ומתנגד בכל הווקף לנוסחאות האחרות, אבל אני
מוכן לקבל מה שיחקבל כאן, ולא להסתייג כדי שהאקט הזה יתקבל פה אחד.

י. בר-יהודה:
היות ואני דואג לא לעמו הטוב של בר-יהודה
- כי לו היה כך, היה חשוב שזה יירשם -
אלא לעניין, אני מוכן לקבל את ההצעה הזאת ביחס לשופטים, אבל אינני מוכן

רל.

ת. כהן:

רבותי; כמו שתור הכנסת בריחה אינו מסכים לוותר על הסתייגותו בנקודה זאת,

כך אני לא אוכל לוותר על הסתייגות שר המשפטים, אם החקלאי אחת מההצעות שהוצעו ע"י ועדת המשנה. ועדת המשנה מציעה לתת לבית המשפט אפשרות ברירה בין זיכוי הנאשם מכל אשמה, ו"א שחרור מאחריות פלילית, ובין המוקת דיו. שום בית משפט בעולם אינו יכול להשתמש בברירה הזאת. אם החוק אומר כי נסיבות מסוימות יכולות לשמש לבית המשפט עילה לזיכוי הנאשם, בית המשפט צריך לזכותו. לכן, החוק בצורה זאת מחוסר כל הכללי חיצונית. לכן, הגנשורה גירי חוקה, זו לקבל את הצעה א' של הוועדה, זו לחזור להצעה הממשל.

ברצוני לחזור ולבקש את הוועדה בכל לשון של

בקשה לא לקבל את הצעה א' כפי שהוצעה ע"י ועדת המשנה, אלא לחזור להצעה הממשלה, כפי שהציע חבר הכנסת בריחה. הצעה הממשלה היתה שכל הדבריה הנאמרים בסעיף 10 - כפי שהוא הוצע ע"י ועדת המשנה - יובלו לשמש עילה להמתקת הדין, ואפילו לביטול העונש לגמרי, אבל אין הם יכולים לשמש גורם לשחרור מאחריות פלילית. זוהי גם הצעתו של חבר הכנסת בריחה.

אין אני רוצה לחזור על הטענות שהשמעתי

בישיבה הקודמת אשר דנה בדבר, אבל אני רוצה לחזור ולומר לוועדה כי הסעיף הזה, כפי שהוא מנוסח כאן, הוא מחוסר כל הכלייה משפטית. אינו יכול להיות מקרה שבו יובא נאשם בפני בית המשפט במקרה שאלמלא סעיף 8, היה סעיף 17 של החוק הפלילי חל עליו - ו"א שאין זה מקרה של רצח, אלא נאמר, של הכאה - ובית המשפט יהיה משוכנע כי הנאשם עשה ככל אשר ביכולתו בדבר למנוע את החוצאות שנגרמו ע"י המעשה. מבחינה מעשית אי אפשר שיהיה מקרה כזה, מפני שאי אפשר היה במקרים כאלה לעשות איזה שהוא דבר. לכן חושבני כי כל הסעיף הזה מיותר ולא ישמש כל מטרה מעשית. המחוקק לא יכניס לחוק סעיפים מיותרים. אף אפילו בדמיון אי אפשר לענות קונסטרוקציה של מקרה כזה, לפי סעיף זה. לו סעיף 17 היה חל על מקרה רצח או הריגה, אפשר היה לומר כי הנאשם הרג אדם אחד כדי לא להרוג שניים, אבל מכיון שאין הסעיף הזה חל על רצח והריגה, אי אפשר בכלל לעשות קונסטרוקציה של מקרה אפשרי, שעליו עשויה ההוראה הזאת לחול. לו היה הסעיף הזה חל על סעיף 18 לפקודת החוק הפלילי במקום על סעיף 17, שם הייתם צודקים. כחוקק היודע את מלאכתו לא יכניס לחוקים שהוא מנסח,

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט

26.7.50

חוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם.

י. לט: אני מציע שתהיה הצבעה טניה: אם שחרור

מאחריהם פלילית אריך להיות בידי

המחוקק, כלומר שהמחוקק יקבע באילו מקרים יהיה שחרור מאחריהם פלילית,

או שהאלטרנטיבה תנתן בידי השופט, פעם לשחרר מאחריהם פלילית ופעם

לא לשחרר מאחריהם פלילית, לפי הענין.

היו"ר נ. ניר:

הצבעה

- 3. בעד מסירת האלטרנטיבה בידי בית המשפט -
- בעד הצעה לחייב את בית המשפט לשחרר
- מאחריהם פלילית במקרים מסויימים - 4.

נוחלט: לקבוע בחוק באילו מקרים ישחרר
בית המשפט את הנאצים מאחריהם פלילית.

י. לט: אני חושב שזו כהן צדק בסערתו ואני

מציע להכניס את סעיף 18 לפקודה

החוק הפלילי, במקום סעיף 17. כמו כן אני מציע שהועדה תיפת את כוחה

של ועדת המשנה לשנות זאת, אתרי בדיקה.

היו"ר נ. ניר:

הצבעה

ההצעה למסור יפוי-כוח לוועדת המשנה לשקול את
להחליף את סעיף 17 בסעיף 18 לפקודה החוק הפלילי -

נתקבלה.

- 6. בעד הצעה א' מהצעות ועדת המשנה -
- נגד - 2.

הצעה א' נתקבלה.

הסתייגות לי. בר-יהודה ולשר המשפטים.

י. לט: אני רוצה לחקן את ההסתייגות שלי. אני

הצעתי לרכז את החוק רק לכשעיהם נגד

היהודים, ולהרחיב את הסמכות גם על עמה שלא היה תחת עלטון נאצי. אני

מוותר על החלק השני, כי הוא מסבך את הענין. אני מבקש מהועדה לשקול

את הצעתי שהחוק הזה יחול רק על פשעים נגד יהודים, כי בחוק זה אנתח

מפלים בין יהודים ללא-יהודים.

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
26.7.50
חוק לעשיית דין בנאצים ובעותריהם.

היו"ר נ. ניר:

ה צ ב ע ה

בעד הצעת י. לט - 1.
נגד - רוב.

ההצעה לא נתקבלה.

הסתייגות לי. לט.

בישיבה הקודמת הוצע לשנות את הסדר

י. בר-יהודה:

של סעיף 1, ולהתחיל מפסעים כלפי

האנושות, ז"א מהרחב יותר.

הועדה שקלה את הדבר. ההגיון אומר כי

היו"ר נ. ניר:

מתחילים מן הרחב יותר, אבל זה הגיון

כללי. הועדה חשבה כי יש לנו גם הגיון יהודי, ושבכל זאת נוה לנו

להתחיל בענין היהודי.

ה צ ב ע ה

בעד שינוי הסדר בסעיף 1 - מיעוט.
נגד - רוב.

ההצעה לא נתקבלה.

דיון על החוקה.

א. חברי:

אני רוצה להסנור את חוק זה לב

חברי הועדה לכך שבישיבה הקודמת

נעשה נסיון רציני ראשון להחנות פרוגרמה ולנסח את טעמי חוקת-
היסוד. עשה זאת החבר בר-רב-האי. אני חושב שדבר זה היה חשוב
מאוד, מפני שהודוח לעבודה נסיונית זאת יצאנו מכלל דיבורים.
סחמיים ונכנסו לשלב של מחטבה מעטית בעניינים אלה. בעקבות דבריו
של החבר בר-רב-האי, אשר אמר בעצמו כי אין הוא קובע מסמרות,
החנהל מה ויכוח רציני ועקרוני מאוד, ולהכוח הזה אני רוצה
להעיר מספר הערות.

היה מיכוח על השאלה מה מוקדם

ומה מאוחר. בייחוד עמד על זאת חבר הועדה רובין, וגם בר-יהודה/
המך בכך גם החבר בהר. אני שולל בהחלט את הגישה הזאת, מפני
שהפלפול הזה מיותר. אם הכנסת הטילה עלינו לעבד חוקת-יסוד
באמצעות חוקי-יסוד, יחכן שבעיני חבר הועדה רובין זכויות האדם,
זכויות האזרח במדינה, הן הדבר הדחוף ביותר, אבל עלינו לקבל
פרוגרמה כוללת של חוקי-היסוד שנכין. לגבי עיבוד החוקה, מה
זה משנה מה מוקדם ומה מאוחר? יש הערכה טובה יקטיבית מה חשוב
יותר, אבל אנחנו נצטרך להכין את הכל. לשט מה הויכוח מה מוקדם
ומה מאוחר? צריכות לעבוד ועדות משנה, לאורך כל הפרוגרמה,
או זו שהביא החבר בר-רב-האי או פרוגרמה אחרת.

נאמרו כאן דברים ע"י מר בדר,

מר רובין ומר בר-יהודה, שעליהם אני רוצה להעיר כמה הערות.
הם הצביעו על כמה מקרים בחיי המדינה, החובעים במסגית קביעת
חוק יסוד על זכויות האדם, כדבר החשוב ביותר והקובע ביותר לכנסת
הזאת. הנה למשל - אמרו - חבר צעיר הוציא ספר, והצפורה התערבה;
אינו פגיעה חמורה בזכויות האדם. הם דברו על שטרם במלנו את
חוקי החירות. אני שולל את הגישה הזאת של העלאה זכויות האדם
והאזרח במדינה, בקונסטיטוציה של רפובליקה דמוקרטית. ראש
הממשלה אמר פעם בויכוח, כי יש לתבוע במידה שווה את חובות האזרח,

א. חבורי:

לא סתם מאשר את זכויותיו, במדינה דמוקרטית. יחכן כי עמדתם של אנשים בעלי תפיסה כזו של רובין, נובעת מתוך עמדה אוטוריטטיבית למדינה כפי שהיא קיימת עכשיו - - - (ח. רובין: אין אוטוריטיה למדינה), אבל היא נובעת גם מגישה שטרטית בגישה החוקרית. במדינה שרר בה שלטון כזה ששרר ברוסיה, אני מבין שאינו קבוצה יכולה לחבוע את זכויות האדם, באשה אין שם זכויות לאדם, יש שם זכויות לאדם אחד או לקבוצת אנשים, שהשלטון על הכל. במשטר של דיקטטורה יש הגיון בקביעת זכויות האדם בחור יחד לכל החיקה קונסטיטוציונית. אצלנו אין זה בוער. החוקר שניתן בענין זה בישיבה הקודמת, היה לא-נכון ובלתי מאיאותי. מה פירוט מחריעים במני הועדה הזאת ומעלים על נס שהנה, יש איזה מקום הבורר במדינה הזאת: זכויות האדם? הרושם מדברי גר-יהודה, בדר ורובין, היה כי רומסים את זכויות האדם במדינה הזאת, ברגל גסה. אני מעונין להגיד, בכדי שהדברים יירטמו, שחלק חשוב - אני מטבכנע שהוא הרוב המכריע במדינה הזאת - חושב כי הדברים האלה מסולמלים ואינם נכונים.

ד"ר בדר אמר על החלטת המטה

על הכנסת, כי למרות העובדה שהחזית החזית לא השתתפה בהצבעה, או השתתפו באופן ספראטי והציעה הצעה שליטית, הוא בכל זאת רואה בזאת מעשה סחיטה של מיטתו שאינו רוצה בחוקה בכלל, ולכן הועדה תהפוך ליאנוס דו-אנסין או תלה-אנסין, כי יהיה עלינו לעשות דבר אחד הסותר את הדבר השני: גם חוקי יסוד גם חוקת יסוד. אנו כופר בהנחה הזאת, לא הוטל על הועדה להכין גם חוקי יסוד וגם חוקה, אלא הוטל עליה להכין חוקת-המדינה, אך ורק באמצעות חוקי-יסוד. זהו פשר החלטת הכנסת. החלטת הכנסת הייתה חד-משעית ומשומה מאוד. הכנסת לא אמרה לנו להכין לחוד את חוקי-היסוד ולחוק את חוקת-היסוד - כפי שרצו למרש זאת חברי - אלא הצביעה על דרך מסוימת מאוד: חנאי בלי-עבור להכנה חוקת-

א. חברי:

המדינה הוא עיבוד חוקי-יסוד. אני מצטער מאוד שאנשי החזית
 הדתית לא הצטרפו להחלטה הכנסת, מפני שהיא החאימה בדיון
 לעמדתם. הרי הם עצמה הציעו לעבר. שורה של חוקי יסוד, וכתוב
 בפירוש כי חוקי-היסוד האלה יתאגדו לחוקה. אינכם יכולים, בשום
 פנים ואופן, לעבור על צו מפורש של הכנסת. מדוע זוהי
 החלטה שיש בה סתירה ומדוע זה יאנוס - אינני תופס.

חבר הועדה בדר אמר כי אנחנו

ממרטיו את החוקה כקודקס של חוקים, והוא הכניס פירוש: החוקה היא
 דבר קצר ותמציתי; נחוץ לקחת את ראשי הפרקים של חוקת-היסוד
 ולאחר אותם. אני אומר: בפירוש לא; ועדת המשנה אשר נבחר בה
 אינה יכולה להציע לנו ראשי פרקים של חוקת-יסוד. בהחלטה
 הכנסת נאמר במפורש כי חוקת-המדינה תהווה באמצעות התאגדות
 של חוקי-יסוד; איחוד חוקי-היסוד יהווה את החוקה. הדבר
 פשוט וברור.

אם מישהו חושש שלא נוכל לתת

להמונים "שולחן ערוך" קצר, שגו תהיה הקונסטיטוציה, יתכן
 כי זאת דאגה רצינית, אך אני מודע כי אין זאת דאגתי.
 אמר כאן מישהו: ובכן, איך אתה מתאר לך את החוקה? זה יהיה
 קודקס של חוקים, או יש גם הקודקס הפלילי וכו', וזה יהיה
 כרך עבה. אין זה מפתיד אותי. אם דואגים להטברח החוקה
 בבתי-ספר, באסיפות, בגולה; אם דואגים למחן מושג על
 הקונסטיטוציה שחתהווה ע"י התאגדות של חוקי-יסוד, הרי
 יש לנו במסורת היהודית "שולחן ערוך", ויש קיצור של
 "שולחן ערוך". המחייב הוא ה"שולחן הערוך", אבל בבתי-ספר
 אפשר לעשות זאת לא באופן אובליגטורי אלא באופן חפשי, אלא
 שלא תהיה זאת הקונסטיטוציה. אם אתם חצים, אוכל לאמר זאת
 במשטות: הקונסטיטוציה תהיה קובץ מיכני, סיכום מיכני על
 חוק אחד פלוס חוק שני, פלוס 15 חוקים, או פלוס כמה חוקי
 יסוד שיהיו לנו, ולא אחרת; זה לא יהיה אחרת, מפני שזה
 יחיה בניגודלהחלטה הכנסת.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
26.7.50
דיון על החוקה.

רל.

א. חבורי:

אם אני יוצא מהנחה זאת, זה
מצאיר לפני דרך השוטה וברורה

של עבודתנו.

אני רוצה להתעכב על עוד נקודה

אשר חפסה מקום רב בויכוח הקודם: מי יהיה היוזם בענין זה?
עלינו לקבוע דרך סינטיטית בין יוזמת הועדה ובין יוזמת הממשלה
והיועצים המשפטיים. פרט למקרה אחד, שהיה בקטר עם הצעת
החוק של עדה מימון, אנתנו כועדה לא הראנו יוזמה תחיקתית
ופעלנו עם"י יוזמת הממשלה. הפעם לא חתיה לנו ברי זה אחרת
אלא ללכת בדרך משותפת של יוזמה משותפת בכדי למנוע
כטילוח. יש לנו, למשל, פרוגרמה לפרק היסוד הראשון:
סמכויות הכנסת, סיוורה של הכנסת וכו'. לדעתי יהיה צורך
לסדר ישיבה משותפת או שהחומר יובא ע"י היועצים
המשפטיים, על מנת שלא יהיה ביזבוז זמן, מרץ ומחשבה, לחינם.
אני מניח כי לא חתיה התנגדות לדרך הזאת.

בענין הזמן. אני יודע כי מה

טאגיד יעורר את החבר בר-יהודה להגיד שיש כנראה רצון
ומגמה של סבוטאג'ה. אני אומר קבל עם ועדה - אני מדבר עכשיו
בשמי - שיהיה זה אסון וטגע רע אם חתיה סזיזוח בחקיקת
הקונסטיטוציה. במאמר מוסגר אני רוצה להגיד לכם, כי לאחר
שעברתי על ספרו של צידון, ובו יש רשימה של חוקים שהכנסת
הזאת חוקקה, אני חושב כי הכנסת הזאת חתיה סזיזוח מאוד
במהלך התחיקה שלה. אני מבין מה שלוחץ על האופוזיציה: יותר
חומר לויכוחים, יותר חומר למחלוקת, יותר חומר למאבק; הם
מעוניינים בכך. אבל אותם האנשים, אלמלא היו באופוזיציה,
היו מעריכים אחרת לגמרי את האריכי התחיקה, ביחוד התחיקה
הקונסטיטוציונית. האם זה מקרה שהכנה הקונסטיטוציה של
אר"הב נמשכה 13 שנה אחרי הכרזת העצמאות? גם אצל
הסובייטים לא הוכנה הקונסטיטוציה מאוקטובר 1917 עד
1932. מדוע אנחנו צריכים לעשות זאת במשך שלושה חרשים?

א. חברי:

חבר הכנסת ניר אמר מעט כי

אפשר לחבר קונסטיטוציה במשך זמן

קצר מאוד. כמובן שאפשר. אבל אני רואה את עבודת הכנסת אחרת לגמרי. אני חושב כי מזיזות במהלך החתיקה, זוהי תלישות מהמוני העם. אני חושב כי כל חבר הכנסת הבא להצביע על חוק רגיל, על אחת כמה וכמה על חוק-יסוד, מוכרח להתקשר עם בוחריו ולספר להם מה הוא מחכוון לעשות; הוא מוכרח להאזין למה שנעשה בין בוחריו. כשכל הפרוצס הזה יחבטל ויבוא לגמר, אז יובא הדבר לכנסת. לכן, יש לי גישה אחרת למהירות ולטמפו של עבודתנו בענין החוקה. טמפו מהיר מדי הוא בעוכרי כל חתיקה, בהחלה חתיקה קונסטיטוציונית. מכאן מסקנה הגיונית טכנית פשוטה מאוד: לא מזיזות ולא מהירות. אין הדבר הזה בוועד. לא נורא אם זה ימשך שנה, שנה וחצי או שנתיים. (נ. ניר: אני מוכן לגמור אתך שתהיה לנו חוקה במשך שנתיים).

אני רוצה לסכם ולהגיד לכם

כי אחרי ככלות הכל, את חמנו את כל חוקי-היסוד שכבר הוקקה הכנסת הזאת, תווכחו שמספרם מגיע ל-8-10.

אני מציע לבחור בוועדה משנה

על סמך החומר שהוגש ע"י חבר הכנסת בר-רב-האי, שיכול לשמש לנו יסוד לדיון. נעבה פרוגרמה על חוקי יסוד אשר יובאו לאישור מלוא הועדה. עלינו לחשב אם להקים ועדה משנה נפרדת לכל פרק בחוק-היסוד, או ועדה משנה אחת.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
26.7.50
דיון על החוקה.

רל.

ג. בריאות: אני רוצה לקרוא את הצעתי
לפרקי חוקת-היסוד למדינת:

1. הנהיג יסוד (בחוק זה שבו, אוצרות טבע ועוד).
2. זכויות וחובות האזרח,
 - (א) שיון בפני החוק, שיון האישה, שיון הגזע,
 - (ב) חופש הפרט, ביתו, הדיבור, העחונות וחליפתו ומכתביו,
 - (ג) חופש האסימון והאיגוד,
 - (ד) חופש ההגנה במשפט,
 - (ה) חופש המצטרף,
 - (ו) זכות לעבודה ובעבודה,
 - (ז) זכות להינוך,
 - (ח) זכויות סוציאליות,
 - (ט) חובות כלסי המדינה והחברה,
3. ארגון המדינה:
 - (א) הכנסת ומכוחה,
 - (ב) נשיא המדינה,
 - (ג) השלטון המוציא לפועל,
 - (ד) משפט המדינה,
 - (ה) מבקר המדינה,
4. השלטונות המוניציפאליים
5. במחוק המדינה;
6. המיעוטים הלאומיים במדינה;
7. שונות (בירה, שפת המדינה, הדגל וכו');;
8. שינויים בחוקה.

מ. גו-עמי: רבותי! אני צריך לציין כי
הדבר החשוב ביותר שעלינו לקבוע
הוא מה הפירוש של החלטת הכנסת. אני רואה כי בפירוש החלטת
הכנסת ישנן שתי מגמות, וביניהן ההומ. אני עצמי, כשקראתי את
החלטת הכנסת, חשבתי כי יש בה דו-סרצופיות וגם סחירה מסוימת
זאינה מחאחה בשוט פנים. את ברישא של החלטת מדובר על חוקה,
הרי במשא מדובר על חוקי-יסוד שמחאגדים לחוקה.

אינני מקבל בטוח פני: שחוקת-המדינה
תיווצר ע"י אוקף על חוקי-יסוד. אינני מבין את החלטת הנזמרת כי
ועדת החוקה תיטול לידה את היוזמה שהיתה בידי הממשלה, ונציע

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
26.7.50
דיון על החוקה.

מ. בן-עמי:

לכנסת חוקי-יסוד. ומי הוא המגדיר מה זה חוקי-יסוד? על כל חוק וחוק אפשר לאמר שהוא חוקי-יסוד, ואין לדבר סוף. יתכן שבדרך זאת, עד ימות המשיח לא יתאגדו חוקי-יסוד לחוקת-המדינה. אולם המפרשים כך את החלטת הכנסת, מבינים אותה בצורה מילולית ולא בצורה עניינית.

הכנסת, לאחר כל השקלא וטריא והויכוח שהיה בה, לא הייתה זקוקה לנוסחה כה מעורפלת, שיש בה כטילות, עירסול וסתירה. אשר היה לאמר כי הכנסת מטילה על ועדת החוקה, חוק ומשפט, לחוקק חוקי-יסוד שיחאגדו בסוף לחוקה. אך בהחלטתה נאמר קודם כל שהכנסת מטילה על ועדת החוקה לעבד חוקה למדינה, ואק אחרי כן בא הקטע השני, האומר שועדת החוקה תעבד חוקי-יסוד שיחאגדו לחוקה.

יזהר הררי, שקרא אבי החלטתה הזאת, מפרש אותה לגמרי אחרת, וצועק חמס על ששמים בפיו דבר לגמרי אחר. הוא אומר: החלטת הכנסת פירושה שעלינו לחוקק חוקה ככל החוקות, אלא שהחוקה צריכה לבוא לכנסת לא בבח אחת אלא שלבית שלבית.

סברוק מה הם יסודות החוקה. בחוקה

יש כמה פרקים: פרק אחד על המוסד המחוקק; פרק שני על המוסד המבצע; פרק שלישי על הרשות השופטת; פרק רביעי על נשיא המדינה ופרק חמישי על זכויות הפרט, מצמון, פולחן ועבודה וכו'. יכול להיות גם פרק קטן ביחס לשאלה איך מטילים את החוקה.

נניח שהפרק על השלטון המחוקק יכול

להופיע בחוק חוק יסוד, ואין נפקא מינא בין השיטה שלי ובין השיטה של בר-רב-האי. בפרק זה נקבע מה הן הסמכויות של השלטון המחוקק, מה סמכותו לגבי השלטון המבצע, איך הוא פועל, מתי מתפזר ההרלמנט ואיך הוא נבחר. גם הפרק על נשיא המדינה הוא פרק נכבד אשר יקבע איך נבחר נשיא המדינה, כמה זמן הוא מכהן וכו'.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
26.7.50
דיון על החוקה.

ר.ל.

מ. בן-עמי: בסדרק על הרשות המבצעת, מממשלה,

יש לקבוע באיזו מידה חומשת

וממשלה לפעול ובאיזו מידה היא נמצאת תחת השלטון הממוקק. אח"כ
בא הסדרק על הרשות השומטת.

כל הדברים האלה הם אליבא דכולא

עלמא מרקיט בחוקת-היסוד, ושום חוק-יסוד לא ישנה את צורתם כך
או אחרת. ברור שלדברים האלה תהיה אותה הצורה, בין שנקבע אותם
בחוק יסוד ובין שנקבע אותם כסדרק בחוקת-היסוד.

אבל, עניני השלטון המקומי למשל,

אינם יכולים להיות בשום פנים סדרק בחוקה. בחוקה יכולים להיות
בענין זה כמה סעיפים, עקרונות. האם נכניס את חוק העיריות והמועצות
ומקומיות כסדרק בחוקה? איטוה נשמע דבר כזה, שיכניס לחוקת-היסוד
חוק רגיל, בן עשרים עמודים, הרן על סמכויות העיריות, איך הן
נבחרות, אילו מסים הן מטילות וכו' וכן הרי זה אבסורד ולא יעלה על
הדעתו אלא מה; אותם החוקים שנכניס לחוקת היסוד, יכללו את
המרינציפלים אשר לפיהם ייקבע אח"כ החוק.

נקח למשל את חוק חינוך חובה. החוק

הזה עוד יעבור בודאי שלבים רבים ושינויים רבים בחקוקה הקרובה,
ולא רק באחרית הימים. חוקה בדרך כלל אינה מכוננת לשינויים, אלא
מדור לדור, אך לא ממושב למושב של הכנסת בחוק חינוך חובה כבר
הכנסנו שינויים, וודאי עוד נכניס שינויים. איזו צורה תהיה לחוקה
שנכניס בה שינויים בכל מושב כנסת? הוא הדין לגבי הסדרק על זכויות
האזרח, שויון האשה, ומרקים אחרים. הרי זה אבסורד להכניס את
כל החוקים האלה לחוקת-היסודן ביחס לשויון האשה/ אפשר להסתפק
בכמה מסוקים האומרים כי האשה והגבר שווים בזכויותיהם לגבי החוק.

אני רוצה קודם כל לדעת מי יהיה

הפוסק האחרון בנוגע לפירוש החלטה הכנסת. אם ד"ר בור אמר שה
שיט בהחלטה הכנסת דו-פרצופיות או תלת-פרצופיות, יתכן כי היה
מקומו לאמר זאת, מפני שכל אחד מרש את החלטה לפי הרחורי לבו. מפא"י
למשל, פרטה את החלטה לפי נוטת תבונה-רב-האלי. לפי פירוש זה,

רל.

מ. בן-עמי:

מה יהיה דינו של החוק הפלילי, חוק החברות וכו' ? מה נחן לכם סמכות לקבוע מה הוא חוקי-יסוד? למי דרך זאת, אפשר להציע לכרוך בברך אחד את כל החוקים שנחקקו במדינה, מסחילתם ועד סופם, וזאת תהיה חוקת-המדינה. הרי זה אבסורדן מדוע למשל, חוק האזרחות הוא חוק יסוד יותר מאשר חוק הקרקעות או חוק החברות או חוק המסחרי או חוק הפלילי? למי מה קובעים שחוק מבקר המדינה הוא חוק יסוד יותר מאשר חוקים אחרים, הקובעים את גורל החברה במדינה הזאת?

את אחת יוצאים מנקודת-יציאת החוקה היא

רק חוקי-יסוד - אני שולל זאת. גם יוצאים מנקודת-מבט שהחוקה כוללת עקרונות מסויימים, ויש בגישה זאת יראת-כבוד, כבוד ראש, ושיקול דעה רציני, אז אני מבין כי אפשר לקחת את העקרונות מחוקי-היסוד ולהכניסם לחוקה הזאת. לא יתכן לקחת את חוקי-היסוד במלואו ולהכניסו לחוקת-היסוד. כך עשו את העגל במדבר: הביאו כל מה שהיה, הכניסו לאש, עשו עגל ואמרו: אלה אלוהיך ישראל. עגל שני לא נעשה. לפני שנקבע מה נכלול בחוקה, עלינו לקבוע מה פירושה של החלטה הכנסת: אוסף של חוקי-יסוד או חוקה. אינני חושב שהכנסת היתה כל כך חסרת שיקול-דעת, שכחבה בתחילה חוקה למדינה, ואחרי כן חוקי-יסוד. העיקר הוא החוקה, ואח"כ נאמר בהחלטה כי החוקה חובה לכנסת של ביים שלבים, ז"א שאין ועדת החוקה חייבת להביא את החוקה בבח אחה, אלא פרקים פרקים, שיחאגדו בסופו של דבר לחוקה. (א. חבורי: בהחלטה נאמר במפורש כי החוקה תהיה מאוגדת ע"י פרקים פרקים, שכל אחד מהם יהווה חוק בפני עצמו. האם חמס"ט מליים מהווה חוק בפני עצמו?) משה רבנו נחן את המציות כל מוסר האנושות בעשר הדיברות, שאינן כוללות יותר מחצי עמוד. יש מצוות עשה ומצוות אל-תעשה. מהדיברות האלה נבעו אח"כ חוקים אחרים. מ"כבד את אביך ואמך" נבע שמי שאינו מכבד את אביו ואמו, מות יומת, ודבריהם אחרים. בטבילי ערכה של חוקת-היסוד אינו בכמות אלא ברעיון המוסרי והחברתי שבו.